

Plan wynikowy i cele kształcenia. Zakres podstawowy. I klasa liceum ogólnokształcącego i technikum

Cele kształcenia są zgodne z podstawą programową kształcenia ogólnego dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum, przygotowaną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i zawartą w rozporządzeniu z dnia 8 marca 2022 r.

PUNKT PODSTAWY	TEMAT	LICZBA GODZIN	CELE KSZTAŁCENIA W UJĘCIU OPERACYJNYM		
			ZAPAMIĘTYWANIE	ROZUMIENIE	UMIEJĘTNOŚCI
ZP – I.1), I.2), I.3)	1. Historia – od opowieści do nauki	1	Uczeń zna: • postacie: Herodota z Halikarnasu, Dionizjusza Małego • różne metody rachuby czasu • nazwy głównych epok historycznych • wydarzenia przełomowe stanowiące cezury epok historycznych • klasyfikację źródeł historycznych	Uczeń rozumie: • pojęcia: historia, historiografia, chronologia, epoka, era, źródło historyczne, mit, legenda • różnice w podziale historii powszechnej i historii Polski na epoki • znaczenie słów Cycerona <i>Historia magistra vitae est</i>	Uczeń potrafi: • wyjaśnić znaczenie źródeł historycznych dla poznania przeszłości • przedstawić klasyfikację źródeł historycznych • podać przykłady źródeł historycznych • rozpoznać rodzaj źródła historycznego • podać przykłady placówek zajmujących się inicjowaniem i prowadzeniem badań historycznych oraz upowszechnieniem wiedzy o przeszłości • przedstawić periodyzację dziejów Polski i dziejów powszechnych
Pradzieje i historia starożytnego Wschodu					

ZR – II.1); II.2)	<i>2. Pradzieje ludzkości</i> <i>Temat z zakresu rozszerzonego dla chętnych realizujących zakres podstawowy</i>	1	<i>Uczeń zna:</i> <i>• teorię Karola Darwina dotyczącą ewolucji organizmów ludzkich</i> <i>• nazwy najstarszych osiedli miejskich (Çatalhöyük, Jerycho)</i>	<i>Uczeń rozumie:</i> <i>• pojęcia: darwinizm, cywilizacja, antropogeneza, prehistoria, australopitek, homo habilis, homo erectus, homo sapiens neanderthalensis, homo sapiens, homo sapiens sapiens, Żyzny Półksiężyc, rewolucja neolityczna</i> <i>• różnicę między historią i prehistorią</i> <i>• znaczenie wynalezienia pisma dla rozwoju cywilizacji</i> <i>• znaczenie wynalezienia ognia dla rozwoju człowieka</i> <i>• przyczynę, dla której za kolebkę ludzkości uznaje się Afrykę</i> <i>• znaczenie rewolucji neolitycznej dla dziejów człowieka</i>	<i>Uczeń potrafi:</i> <i>• omówić proces ewolucji człowieka</i> <i>• wyjaśnić przyczyny i skutki rewolucji neolitycznej</i> <i>• wskazać na mapie tereny początkowe objęte rewolucją neolityczną</i> <i>• wskazać na mapie najstarsze miasta oraz Żyzny Półksiężyc</i> <i>• opisać charakterystyczne cechy sztuki prehistorycznej</i>
-------------------	---	---	---	--	--

ZP – II.1)	3. W dorzeczu Tygrysu i Eufratu	1	Uczeń zna: • okres rozwoju cywilizacji Sumerów (IV–III tys. p.n.e.) • okres, w którym powstał Kodeks Hammurabiego (XVIII w. p.n.e.) • postacie: Sargona I Wielkiego, Hammurabiego, Cyrusa II Wielkiego, Dariusza Wielkiego • osiągnięcia cywilizacji ludów Mezopotamii	Uczeń rozumie: • pojęcia: Międzyrzecze, system irygacyjny, miasto-państwo, Sumerowie, kodeks, Kodeks Hammurabiego, pismo klinowe, ziggurat, sztandar z Ur, Akad, Babilon, Assyria, władza despotyczna, politeizm, satrapie, szachinszach • uwarunkowania geograficzne, które wpłynęły na rozwój cywilizacji w dorzeczu Tygrysu i Eufratu • zasady wprowadzone w Kodeksie Hammurabiego • wpływ struktury społecznej na surowość kar przewidzianych w Kodeksie Hammurabiego • znaczenie systemu prawnego dla funkcjonowania państwa	Uczeń potrafi: • scharakteryzować system organizacji państw i społeczeństw na terenie Mezopotamii • wskazać na mapie Międzyrzecze • wskazać na mapie najważniejsze miasta-państwa Sumeru • wskazać na mapie zasięg terytorialny Imperium Akadyjskiego, Babilonu, Assyrii, Persji • przedstawić największe osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii w dziedzinie kultury, sztuki, techniki i nauki • omówić wkład Persji w kulturowe dziedzictwo ludzkości
------------	---------------------------------	---	--	--	--

ZP – II.1)	4. Egipt faraonów	1	Uczeń zna: • czas powstania państwa egipskiego (ok. 3100 p.n.e.) • postaci: Cheopsa, Chefrena, Dżesera, Ramzesa II, Kleopatry • dokonania Jeana-François Champolliona • periodyzację dziejów starożytnego Egiptu – podział na okres Starego, Średniego i Nowego Państwa • surowce naturalne starożytnego Egiptu • zabytki kultury egipskiej: piramidy w Gizie, maskę Tutanchamona, popiersie Nefretete, paletę Nermery • ośrodki kultury i administracji egipskiej (Memfis, Teby)	Uczeń rozumie: • pojęcia: faraon, piramida, mastaba, sfinks, mumifikacja, pismo hieroglificzne, Dolny i Górny Egipt, delta Nilu, katarakta, papirus, wezyr, nomarchowie, nom, kamień z Rosetty, kanon w sztuce egipskiej • wpływ wylewów Nilu na powstanie cywilizacji egipskiej • znaczenie warunków naturalnych dla organizacji i rozwoju państwa egipskiego • znaczenie odczytania hieroglifów egipskich dla rozwoju egiptologii • wpływ warunków naturalnych na religię starożytnego Egiptu • dlaczego starożytny Egipt jest nazywany cywilizacją kamienia, a państwo egipskie „darem Nilu”	Uczeń potrafi: • wskazać na mapie Egipt • przedstawić dzieje państwa egipskiego • scharakteryzować strukturę społeczną i organizację państwa egipskiego • porównać system prawny i etyczny starożytnego Egiptu i Mezopotamii • przedstawić cechy kultury egipskiej • wyjaśnić, dlaczego w starożytnym Egipcie rozwinęła się sztuka mumifikacji ciał • opisać wpływ wiary w życie pozagrobowe na sztukę starożytnych Egipcjan • wymienić osiągnięcia naukowe starożytnych Egipcjan • wskazać na mapie Górny i Dolny Egipt, Memfis, Teby, Karnak, Luksor, Gizę
------------	-------------------	---	--	---	---

ZP – II.2)	5. Starożytny Izrael	1	Uczeń zna: • okres niewoli babilońskiej (587–538 p.n.e.) • czas powstania żydowskiego pod przywództwem Machabeuszy (167–160 p.n.e.) • czas powstania antyrymskiego (66–73 n.e.) • postacie biblijne: Abrahama, Dawida, Salomona	Uczeń rozumie: • pojęcia: Hebrajczycy, Izraelici, Żydzi, Filistyni, Kanaan, Dekalog, Judea, niewola babilońska, pierwsza świątynia jerozolimska, druga świątynia jerozolimska, powstanie antyrymskie, diaspora, judaizm, Arka Przymierza, Tora, synagoga, Talmud, prorocy, Ściana Płaczu, menora • uwarunkowania geograficzne Izraela • znaczenie Biblii (Starego Testamentu) dla poznania dziejów starożytnego Izraela • przyczyny powstania diaspory żydowskiej	Uczeń potrafi: • opisać najważniejsze etapy w starożytnych dziejach narodu żydowskiego • scharakteryzować system prawny i etyczny w kulturze żydowskiej • wskazać na mapie terytorium starożytnego Izraela na przełomie X i XI w. p.n.e. • wskazać na mapie granice Królestwa Izraela i Królestwa Judy ok. VIII w. p.n.e. • wskazać na mapie terytorium starożytnego Izraela, szlak wędrówki Izraelitów po wyjściu z Egiptu, Jerozolimę, Masadę • wyjaśnić wpływ judaizmu na chrześcijaństwo i islam • wyjaśnić, dlaczego Żydzi pomimo funkcjonowania w diasporze zachowali tożsamość narodową
------------	----------------------	---	---	---	---

ZR – II.3)	6. Starożytne Chiny i Indie Temat z zakresu rozszerzonego dla chętnych realizujących zakres podstawowy	1	Uczeń zna: • czas powstania cywilizacji chińskiej (ok. 5000 p.n.e.) • czas powstania cywilizacji Doliny Indusu (ok. 3000 p.n.e.) • czas przybycia Ariów do Indii (ok. 1500 p.n.e.) • czas panowania dynastii Zhou (XII–III w. p.n.e.) • czas powstania Imperium Maurjów (III w. p.n.e.) • czas zjednoczenia ziem cesarstwa chińskiego (III w. p.n.e.) • postacie: Shi Huangdi, Konfucjusza, Lao-cy, Aśoki, Buddy • okres działalności Buddy (VI–V w. p.n.e.) i Konfucjusza (VI–V w. p.n.e.)	Uczeń rozumie: • pojęcia: Państwo Środka, konfucjanizm, taoizm, Wielki Mur, Jedwabny Szlak, okres wedyjski, braminizm, buddyzm, hinduizm, sanskryt, pismo piktograficzne, pismo ideograficzne • wpływ uwarunkowań geograficznych na powstanie i rozwój cywilizacji starożytnych Chin i Doliny Indusu • wpływ konfucjanizmu na zachowanie tradycyjnego podziału społecznego w Chinach • przyczyny budowy Wielkiego Muru	Uczeń potrafi: • wskazać na mapie starożytne Chiny i Indie, Harappę, Mohendźo Daro oraz rzeki Indus, Huang-ho i Ganges • wymienić najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne starożytnych Chin i Doliny Indusu • wyjaśnić, dlaczego cywilizacja Chin rozwijała się w izolacji od reszty świata • wskazać główne różnice między cywilizacjami Bliskiego i Dalekiego Wschodu
	Pradzieje i historia starożytnego Wschodu (lekcja powtórzeniowa)	1			
	Sprawdzian	1			

Starożytna Grecja					
ZP – III.1)	7. Grecja – kolebka cywilizacji europejskiej	1	Uczeń zna: • pochodzenie nazw: Hellenowie i Grecy	Uczeń rozumie: • pojęcia: Hellada, Hellenowie, polis, agora, zgromadzenie ludowe, basileus, oligarchia, demokracja, hoplici, tyran • wpływ warunków naturalnych na gospodarkę, kulturę i życie polityczne Greków • dlaczego starożytni Grecy nie stworzyli jednego państwa • dlaczego w Grecji rozwinęła się produkcja ceramiczna	Uczeń potrafi: • wyjaśnić wpływ położenia geograficznego Grecji na gospodarkę rolną i rozwój handlu • wymienić ludy zamieszkujące starożytną Helladę • wskazać na mapie obszar zamieszkanym przez plemiona greckie • scharakteryzować formy ustrojowe greckich polis

ZP – III.1)	8. Sparta i Ateny – dwa modele greckich polis	1	Uczeń zna: • daty: 621 p.n.e., 594 p.n.e., 508–507 p.n.e., 444–429 p.n.e. • postacie: Likurga, Drakona, Solona, Klejstenesa, Peryklesa • reformy Solona • reformy Klejstenesa • reformy Peryklesa • ustroje polityczne greckich polis – Sparty i Aten • kompetencje urzędów oraz urzędników w Sparcie i Atenach	Uczeń rozumie: • pojęcia: Związek Peloponeski, geruzja, apella, eforowie, spartiaci, periojkwie, heloci, agoge, archonci, areopag, eklezja, strząśnięcie długów, rada czterystu, rada pięciuset, demagog, ostracyzm, metojkwie, strateg • wpływ struktury społecznej Sparty na system wychowawczy obowiązujący w tej polis • okoliczności wprowadzenia reform w Atenach przez Solona, Klejstenesa i Peryklesa	Uczeń potrafi: • wskazać na mapie Ateny i Spartę • wymienić przyczyny i skutki powstania Związku Peloponeskiego • wyjaśnić, na czym polegała uprzywilejowana pozycja spartiatów • omówić rolę kobiet w społeczeństwie spartańskim • ocenić wpływ prawa i wychowania spartańskiego na funkcjonowanie polis • porównać organizację społeczeństw Sparty i Aten • omówić kompetencje organów władzy w Sparcie i Atenach • opisać proces kształtowania się demokracji ateńskiej • wskazać na mapie zasięg terytorialny polis spartańskiej i ateńskiej
-------------	---	---	--	--	---

ZP – III.2)	9. Wojny grecko-perskie i wojna peloponeska	1	Uczeń zna: • daty: 499 p.n.e., 490 p.n.e., 480 p.n.e., 479 p.n.e., 449 p.n.e., 431–404 p.n.e., 421 p.n.e. • postacie: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa, Nikiasza, Dariusza I, Kserksesa, Kalliasa • przyczyny i konsekwencje powstania jońskiego • etapy wojen grecko-perskich • bitwy pod Maratonem, Termopilami, Salaminą, Platejami, Mykale • decyzje pokoju Kalliasa • obowiązki państw należących do Związku Morskiego • główne etapy walki o hegemonię w Grecji z udziałem Aten i Sparty	Uczeń rozumie: • pojęcia: Imperium Achemenidów, powstanie jońskie, triera, falanga, Związek Morski, Związek Hellenów, wojna peloponeska • na czym polegała walka w szyku zwanym falangą • przyczyny powierzenia dowództwa nad Grekami królowi Sparty Leonidasowi • przyczyny zwycięstwa greckiej floty nad perską w bitwie pod Salaminą	Uczeń potrafi: • scharakteryzować sposoby walki starożytnych Greków • porównać uzbrojenie, organizację i taktykę armii greckiej i perskiej • opisać przebieg wojen grecko-perskich • wymienić strony walczące w wojnie peloponeskiej oraz podać jej rezultat • scharakteryzować kulturowe i polityczne konsekwencje wojen grecko-perskich • scharakteryzować przyczyny i konsekwencje wojny peloponeskiej • wskazać na mapie tereny objęte powstaniem jońskim, a także Maraton, Termopile, Salaminę, Plateje, Mykale, siedzibę Związku Morskiego (wyspę Delos) oraz terytorium zajmowane przez strony walczące w wojnie peloponeskiej • omówić skutki wojny peloponeskiej dla świata greckiego
-------------	---	---	---	---	--

ZP – III.3)	10. Religia i kultura starożytnych Greków	1	Uczeń zna: • daty: 776 p.n.e., 387 p.n.e. • czas powstania teatru greckiego (VI w. p.n.e.) • czas wzniesienia Partenonu (druga poł. V w. p.n.e.) • okresy w dziejach kultury greckiej: archaiczny (VIII–V w. p.n.e.) i klasyczny (V–IV w. p.n.e.) • postacie: Homera, Herodota, Tukidydesa, Ajschylosa, Sofoklesa, Eurypidesa, Fidasza, Myrona, Talesa z Miletu, Heraklita z Efezu, Demokryta z Abdery, Pitagorasa z Samos, Sokratesa, Platona, Arystotelesa • trzy porządki architektoniczne w starożytnej Grecji: dorycki, joński i koryncki • dyscypliny sportowe rozgrywane na igrzyskach w Olimpii • cel założenia i sposób nauczania w Akademii Platońskiej	Uczeń rozumie: • pojęcia: herosi, antropomorfizm, Panatenaje, wyrocznie, Dionizje, koryfeusz, tragedia, komedia, Akropol, Partenon, tympanon, kapitel, gimnazjon, igrzyska panhelleńskie, pokój boży, pankration, jońska filozofia przyrody, sofiści, Akademia Platońska, Likejon • przyczyny sporu Sokratesa z sofistami • koncepcję jaskini platońskiej • na czym polegała jedność i różnorodność świata greckiego	Uczeń potrafi: • opisać wygląd greckiej świątyni • wyjaśnić rolę sportu w życiu starożytnych Greków • omówić genezę teatru greckiego • wymienić elementy architektoniczne teatru antycznego • wyjaśnić rolę teatru w życiu społecznym i politycznym polis greckich • podać przykłady greckich rzeźb i budowli • omówić poglądy wybitnych filozofów greckich • wskazać na mapie górę Olimp, Olimpię, Delfy, Milet • przedstawić najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnej Grecji • wyjaśnić, w jaki sposób kultura grecka wywarła wpływ na cywilizację europejską
-------------	---	---	---	--	--

ZP – III.2)	11. Imperium Aleksandra Wielkiego	1	Uczeń zna: • daty: 338 p.n.e., 334 p.n.e., 331 p.n.e. • okres panowania Aleksandra Wielkiego (336–323 p.n.e.) • postacie: Filipa II, Demostenesa, Aleksandra III Wielkiego (Macedońskiego), Dariusza III	Uczeń rozumie: • pojęcia: falanga macedońska, sarisy, hetajrowie, taktyka połączonych broni, filipiki, Związek Koryncki, węzeł gordyjski • przyczyny słabości Aten w obliczu najazdu macedońskiego • znaczenie rezultatu bitwy pod Cheroneą w dziejach starożytnej Grecji	Uczeń potrafi: • opisać reformy przeprowadzone przez Filipa II • porównać falangi grecką i macedońską • przedstawić i ocenić postanowienia kongresu w Koryncie • wskazać na mapie kierunki ekspansji armii Aleksandra Wielkiego oraz podbite przez nią obszary • wskazać na mapie Cheroneę, Granik, Issos, Gaugamelę, Persepolis, Aleksandrię oraz rzekę Hydaspes • wyjaśnić przyczyny rozpadu imperium Aleksandra Wielkiego • scharakteryzować kulturowe i polityczne konsekwencje podbojów Aleksandra Wielkiego
	Starożytna Grecja (lekcja powtórzeniowa)	1			
	Sprawdzian	1			
Starożytny Rzym					

ZP – IV.2)	12. Powstanie i podboje starożytnego Rzymu	1	Uczeń zna: • daty: 753 p.n.e., 264–241 p.n.e., 218–201 p.n.e., 216 p.n.e., 202 p.n.e., 149–146 p.n.e., 168 p.n.e. • postacie: Eneasza, Romulusa, Remusa, Pyrrusa, Gajusza Mariusza, Hannibala, Scypiona Afrykańskiego • warunki naturalne Półwyspu Apenińskiego • ludy zamieszkujące Półwysep Apeniński • organizację armii rzymskiej • podboje Rzymu w Italii • przyczyny i konsekwencje trzech wojen punickich • bitwy pod Mylae, Kannami, Zamą • wojny Rzymu z Macedonią	Uczeń rozumie: • pojęcia: Italia, forum, Kapitol, reformy Mariusza, armia zawodowa, legion, kohorta, centuria, aquila, wojny punickie, taran, triumf, rostra, prowincje, namiestnicy, obywatelstwo rzymskie, Imperium Romanum • przyczyny i znaczenie reform Mariusza • znaczenie powiedzenia <i>pyrrusowe zwycięstwo</i> • wagę zagrożenia, jakie stwarzał dla Rzymu Hannibal • przyczynę zburzenia Kartaginy przez Rzymian • przyczynę głoszenia przez Rzymian hasła wyzwolenia Hellenów spod panowania Macedonii • przyczynę nadawania przez Rzymian obywatelstwa cudzoziemcom	Uczeń potrafi: • opisać początki Rzymu • scharakteryzować organizację armii rzymskiej • przedstawić podboje Rzymu do połowy II w. p.n.e. • wyjaśnić, na czym polegała idea Imperium Romanum • wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa rzymskiego w kolejnych etapach jego rozwoju • wskazać na mapie ziemie zajmowane przez Etrusków, Epir, Kartaginę, Mylae, Kanny, Zamę oraz trasę, którą Hannibal podążał do Rzymu • ocenić postawę i dokonania Hannibala
---	---	----------	--	--	--

ZP – IV.1)	13. Rzym – od monarchii do cesarstwa	1	Uczeń zna: • daty: 753–509 p.n.e., 509–27 p.n.e., 449 p.n.e., 73–71 p.n.e., 60 p.n.e., 52 p.n.e., 49 p.n.e., 15 marca 44 p.n.e., 31 p.n.e., 27 p.n.e. • postaci: Tarkwiniusza Pysznego, Spartakusa, Juliusza Cezara, Gnejusza Pompejusza, Marka Krassusa, Wercyngetoryksa, Marka Brutusa, Marka Antoniusza, Oktawiana Augusta, Marka Lepidusa • przyczyny pozbawienia władzy Tarkwiniusza Pysznego • kompetencje urzędników republiki rzymskiej • przebieg i rezultat powstania Spartakusa • uczestników oraz cel zawarcia pierwszego i drugiego triumwiratu • dokonania Juliusza Cezara • zasady funkcjonowania pryncypatu	Uczeń rozumie: • pojęcia: senat, plebejusze, patrycjusze, republika, prawo dwunastu tablic, zgromadzenia ludowe, zasada kolegialności, zasada kadencyjności, konsulowie, pretorzy, edylowie, cenзорzy, kwestorzy, pretorzy, trybuni ludowi, dyktator, liktorzy, różgi liktorskie, S.P.Q.R., niewolnictwo, gladiatorzy, powstanie Spartakusa, triumwirat, imperator, princeps, pryncypat, cesarstwo, dominat, prowincje senackie, prowincje cesarskie • wpływ podbojów rzymskich na przemiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w Rzymie • rolę, jaką odgrywali niewolnicy w Rzymie • różnicę między prowincjami cesarskimi i senackimi • określenie pryncypatu mianem „komedii republiki”	Uczeń potrafi: • wymienić w porządku chronologicznym formy rządów w starożytnym Rzymie • scharakteryzować przemiany ustrojowe w państwie rzymskim • wyjaśnić okoliczności ogłoszenia prawa dwunastu tablic • scharakteryzować funkcjonowanie republiki rzymskiej • omówić kompetencje urzędników republiki rzymskiej • przedstawić grupy społeczne oraz ich sytuację ekonomiczną i prawną w Imperium Rzymskim • wyjaśnić przyczyny i konsekwencje buntów niewolników w Rzymie • omówić drogę do władzy dyktatorskiej Juliusza Cezara • przedstawić konsekwencje zwycięstwa Oktawiana Augusta w walce o władzę po śmierci Cezara • scharakteryzować zasady pryncypatu • wskazać na mapie Galię, Kapuę, Rubikon, Akcjum, Egipt • omówić drogę do władzy Oktawiana Augusta
------------	--------------------------------------	---	---	--	---

ZP – IV.2), IV.5)	14. Rozkwit i upadek Imperium Romanum	1	Uczeń zna: • daty: 27 p.n.e., 9 n.e., 66–73 n.e., 212 n.e., 293 n.e., 395 n.e., 378 n.e., 476 n.e. • postacie: Tyberiusza, Trajana, Hadriana, Antoninusa Piusa, Marka Aureliusza, Septymiusza Sewera, Karakalli, Dioklecjana, Konstantyna I Wielkiego, Teodozjusza Wielkiego, Odoakra, Romulusa Augustulusa, Attyli • podział społeczeństwa w okresie cesarstwa • decyzje zawarte w edyktie Karakalli • nabytki terytorialne Rzymu w okresie pryncypatu • przebieg granicy między Cesarstwem Wschodniorzymskim i Zachodniorzymskim • zasięg, przebieg i skutki najazdów plemion barbarzyńskich w okresie wielkiej wędrówki ludów	Uczeń rozumie: • pojęcia: Pax Romana, plebs, limes, Wał Hadriana, romanizacja, edykt Karakalli, latyfundium, kolonat, dominat, tetrarchia, prefektura, rada cesarska, solid, Cesarstwo Zachodniorzymskie, Cesarstwo Wschodniorzymskie, wielka wędrówka ludów, Ostrogoci, Hunowie, anarchia, detronizacja • przyczyny kryzysu wewnętrznego cesarstwa • przyczyny podziału cesarstwa na część wschodnią i zachodnią • zasady funkcjonowania tetrarchii • przyczyny wprowadzenia kolonatu	Uczeń potrafi: • scharakteryzować stosunek Rzymian do podbitej ludności • wymienić przejawy romanizacji na terenach podbitych przez Rzym • ocenić wpływ romanizacji na podbite ludy • opisać, w jakich okolicznościach doszło do podziału Cesarstwa Rzymskiego • wskazać przyczyny kryzysu wewnętrznego Imperium Romanum • wyjaśnić, na czym polegały reformy Dioklecjana • wskazać wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego • wskazać na mapie prowincje rzymskie przyłączone w okresie pryncypatu • wskazać na mapie Wał Hadriana, Adrianopol, Konstantynopol • wskazać na mapie Cesarstwo Wschodniorzymskie i Zachodniorzymskie oraz kierunki wędrówki plemion barbarzyńskich • omówić przyczyny kryzysu gospodarczego, społecznego i politycznego w cesarstwie i wskazać wzajemne powiązania między nimi • ocenić próby reform w cesarstwie
--------------------------	--	----------	---	---	---

ZP – IV.3), IV.4)	15. Religia Rzymian. Początki chrześcijaństwa	1	Uczeń zna: • daty: 7 p.n.e., 64 n.e., 313 n.e., 325 n.e., 380 n.e., 392 n.e. • postacie: Jezusa, Poncjusza Piłata, Pawła z Tarsu, Nerona, Ariusza • religie, z których wzorce czerpali starożytni Rzymianie • przyczyny prześladowań chrześcijan w starożytnym Rzymie • sposoby prześladowań chrześcijan w starożytnym Rzymie • postanowienia edyktu mediolańskiego	Uczeń rozumie: • pojęcia: synkretyzm religijny, chrześcijaństwo, chrystogram, apostoł, Mesjasz, Nowy Testament, gminy chrześcijańskie, Kościół katolicki, metropolia, papież, biskup, katakumby, edykt mediolański, arianizm, herezja, religia panująca, sobór • okoliczności sprzyjające rozprzestrzenianiu się nauki Chrystusa w Palestynie, a później na innych terytoriach starożytnego Rzymu	Uczeń potrafi: • wyjaśnić genezę chrześcijaństwa • wskazać związki między religią Żydów i chrześcijaństwem • wyjaśnić symbolikę chrystogramu • opisać sytuację pierwszych chrześcijan w Rzymie • omówić relacje między Kościołem a władzą cesarską • uzasadnić opinię, że edykt mediolański był przejawem tolerancji religijnej • wyjaśnić, w jakich okolicznościach chrześcijaństwo stało się religią państwową w Cesarstwie Rzymskim • scharakteryzować znaczenie chrześcijaństwa dla zmian w kulturze i obyczajowości Rzymian • wskazać na mapie tereny, na których powstały pierwsze gminy chrześcijańskie • wskazać na mapie etapy chrystianizacji starożytnego Rzymu • wyjaśnić rolę religii chrześcijańskiej w starożytnym świecie • przedstawić pierwsze podziały wśród chrześcijan
--------------------------	--	----------	---	---	---

ZP – IV.6)	16. Kultura i osiągnięcia starożytnych Rzymian	1	Uczeń zna: • daty: 312 p.n.e., 45 p.n.e. • postacie: Liwiusza Andronikusa, Wergiliusza, Horacego, Owidiusza, Gajusza Cilniusza Mecenasa, Polibiusza, Tytusa Liwiusza, Tacyta, Seneki, Marka Tuliusza Cyserona, Celsusa, Sosigenesa, Witruwiusza • sentencje prawa rzymskiego, które stały się podstawą współczesnego systemu prawnego • najważniejsze dzieła rzymskich twórców • osiągnięcia nauki i techniki rzymskiej • budowle rzymskie istniejące do dziś w dawnych prowincjach rzymskich	Uczeń rozumie: • pojęcia: mecenat, stoicyzm, epikureizm, hedonizm, cynizm, retoryka, porządek kompozytowy, Forum Romanum, Panteon, bazylika, łuk triumfalny, portyk, termy, akwedukty, insule, Via Appia, amfiteatr, cyrk, Circus Maximus, Koloseum, płaskorzeźby, reliefy, freski, mozaiki, <i>trivium</i>, <i>quadrivium</i>, kalendarz juliański • znaczenie podstawowych sentencji prawa rzymskiego • znaczenie znajomości retoryki w życiu politycznym starożytnego Rzymu • znaczenie dróg dla utrzymania porządku w Imperium Rzymskim • zasadę działania akweduktu • znaczenie powiedzenia <i>wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i>	Uczeń potrafi: • przedstawić najważniejsze osiągnięcia cywilizacji rzymskiej • porównać i ocenić dorobek starożytnych Greków i Rzymian • opisać rolę term w życiu starożytnych Rzymian • ocenić rozwój sieci dróg w starożytnym Rzymie • scharakteryzować kierunki filozofii rzymskiej • rozpoznać osiągnięcia kulturowe starożytnych Rzymian • ocenić wkład Rzymu w dorobek cywilizacyjny współczesnej Europy
	Starożytny Rzym (lekcja powtórzeniowa)	1			
	Sprawdzian	1			
Bizancjum i świat islamu					

ZP – V.1)	17. Cesarstwo Bizantyńskie – „nowy Rzym”	1	Uczeń zna: • daty: 395, 476, 527 • postacie: Justyniana I Wielkiego, Belizariusza, Prokopiusza z Cezarei, Leona III • cele polityki Justyniana I Wielkiego • ziemie przyłączone przez Justyniana I Wielkiego do Cesarstwa Bizantyńskiego	Uczeń rozumie: • pojęcia: Kodeks Justyniana, patriarcha Konstantynopola, ceremoniał dworski, ikonokłści, ikonodulowie, Hagia Sophia, atrium, przypora, filar, galeria, baptysterium • cel wydania Kodeksu Justyniana • istotę sporu ikonoklastycznego • przyczyny nietrwałości nabytków terytorialnych Justyniana I Wielkiego	Uczeń potrafi: • wyjaśnić znaczenie reform Justyniana I Wielkiego • opisać rolę, jaką odegrał cesarz w procesie tworzenia Kodeksu Justyniana • przedstawić zasięg terytorialny Cesarstwa Bizantyńskiego w VI–VIII w. • wskazać na mapie Konstantynopol, Rawennę • scharakteryzować osiągnięcia Bizancjum w dziedzinie kultury i sztuki • wyjaśnić, na czym polegał spór ikonoklastyczny • wyjaśnić, dlaczego Cesarstwo Bizantyńskie nazwano „nowym Rzymem” • podać przykłady zabytków sztuki bizantyńskiej
-----------	--	---	--	---	--

ZP – V.2), V.3), V.4)	18. Świat islamu. Ekspansja Arabów	1	Uczeń zna: • daty: 622, 632, 711, 732 • wiek, w którym spisano Koran • postaci: Mahometa, Awicenny • pięć filarów islamu • kierunki ekspansji arabskiej • cechy kultury arabskiej • osiągnięcia kultury i nauki świata islamu	Uczeń rozumie: • pojęcia: dżahilijja, islam, muzułmanie, prorok, hidżra, meczet, kalif, islamizacja, arabizacja, ramadan, Koran, szariat, dżihad, imam, muezzin, mufti, arabeski, cyfry arabskie, astrolabium, kultura orientalna • główne założenia islamu • znaczenie bitwy pod Poitiers dla dziejów Europy	Uczeń potrafi: • przedstawić nauki głoszone przez Mahometa i przyczyny jego ucieczki do Medyny • wyjaśnić przyczyny i konsekwencje podbojów Arabów • scharakteryzować stosunek Arabów do podbitej ludności • wymienić dziedziny, w których Europejczycy czerpali wzorce i wiedzę od Arabów • podać przykłady zabytków kultury islamu • wskazać na mapie Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę, Poitiers, Kordobę • wskazać kierunki i etapy ekspansji arabskiej w VII–VIII w. • uzasadnić opinię, że kultura arabska stała się pomostem między kulturą hellenistyczną a kulturą średniowiecza
	Bizancjum i świat islamu (lekcja powtórzeniowa)	1			
	Sprawdzian	1			
Europa średniowieczna					

ZP – VI.1), VI.2)	19. Państwo Karola Wielkiego	1	Uczeń zna: • daty: 496, 732, 751, 756, 771, 800 • postaci: Chłodwiga, Karola Młota, Pepina Krótkiego, Karola Wielkiego, Alkuina, Einharda • okoliczności przyjęcia chrztu przez Chłodwiga • kompetencje majordoma • terytoria przyłączone przez Karola Wielkiego do państwa Franków • organizację państwa Karola Wielkiego	Uczeń rozumie: • pojęcia: Frankowie, Merowingowie, Karolingowie, prawo salickie, majordom, sakra królewska, Państwo Kościelne, uniwersalizm karoliński, monarchia patrymonialna, odnowienie Cesarstwa Rzymskiego, hrabstwa, marchie, beneficja, kapitularze, renesans karoliński, siedem sztuk wyzwolonych, kopiści, minuskuła karolińska, denar • znaczenie przyjęcia chrztu przez Chłodwiga • znaczenie sakry królewskiej • konsekwencje pokonania Longobardów przez Pepina Krótkiego • przyczyny koronacji Karola Wielkiego na cesarza • przyczynę różnicy w kompetencjach hrabiów i margrabiów	Uczeń potrafi: • wyjaśnić okoliczności i znaczenie powstania Państwa Kościelnego • wyjaśnić znaczenie dla Europy koronacji Karola Wielkiego na cesarza • przedstawić organizację władzy w państwie Franków za panowania Karola Wielkiego • wymienić osiągnięcia kulturowe państwa Karola Wielkiego • wskazać na mapie Akwizgran, Saksonię, Marchię Hiszpańską oraz zasięg terytorialny państwa Karola Wielkiego • wyjaśnić, na czym polegał sakralny charakter wczesnośredniowiecznych monarchii
--	-------------------------------------	----------	--	--	--

ZP – VI.2)	20. Państwo Ottonów	1	Uczeń zna: • daty: 814, 843, 911, 955, 962, 996, 1002 • postacie: Ludwika Pobożnego, Karola Łysego, Ludwika Niemieckiego, Lotara, Konrada I, Ottona I Wielkiego, Ottona II, Teofano, Ottona III, Henryka II • postanowienia traktatu w Verdun • okoliczności drugiego odnowienia Cesarstwa Rzymskiego	Uczeń rozumie: • pojęcia: traktat w Verdun, dynastia Ludolfingów, Słowianie połabscy, Święte Cesarstwo Rzymskie, diadem, imperium chrześcijańskie, idea uniwersalizmu chrześcijańskiego, zjazd gnieźnieński, pierwsze i drugie odnowienie Cesarstwa Rzymskiego • przyczyny podziału państwa Karola Wielkiego • cel polityczny małżeństwa Ottona II z bizantyńską księżniczką Teofano • ideę cesarstwa uniwersalistycznego Ottona III	Uczeń potrafi: • ocenić wpływ traktatu w Verdun na upadek imperium karolińskiego • wskazać na mapie państwo Karola Łysego, Lotara i Ludwika Niemieckiego • opisać początki kształtowania się państwowości niemieckiej • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do odnowienia cesarstwa • przedstawić koncepcję uniwersalistyczną Ottonów • wskazać podobieństwa i różnice między koncepcjami uniwersalizmu Karolingów i Ottonów • wymienić współczesne inicjatywy, które odwołują się do idei Ottona III
ZP – VI.3)	21. Powstanie nowych państw w Europie	1	Uczeń zna: • daty: 911, 1066 • postacie: Karola III Prostego, Wilhelma Zdobywcy, Haralda I Pięknowiącego, Kanuta Wielkiego, Eryka Zwycięskiego • kierunki ekspansji Normanów • okoliczności powstania państw skandynawskich	Uczeń rozumie: • pojęcia: Normanowie (wikingowie), Waregowie, tkanina z Bayeux, Słowianie, plemiona, chrystianizacja • rolę chrystianizacji w procesie tworzenia się państw	Uczeń potrafi: • wyjaśnić rolę wikingów w procesie powstawania nowych państw w Europie • scharakteryzować kierunki ekspansji Normanów • ocenić skutki ekspansji Normanów • przedstawić treść tkaniny z Bayeux • przedstawić skutki bitwy pod Hastings • wymienić Słowian wschodnich, zachodnich i południowych • wskazać na mapie nowe państwa powstałe w Europie Północnej w X–XI w.

ZP – VIII.1)	22. Feudalizm w Europie	1	Uczeń zna: • ustrój społeczno-gospodarczo-polityczny oparty na własności ziemi (feudalizm) • hierarchię zależności między grupami lennymi	Uczeń rozumie: • pojęcia: gospodarka towarowo-pieniężna, gospodarka naturalna, feudalizm, pan feudalny (feudał), włości feudalne, renta feudalna, pańszczyzna, danina, czynsz, dziesięcina, senior, wasał, lenno, drabina feudalna, akt komendacji, hold lenny, inwestytura, immunitet, suzeren, anarchia feudalna • przyczyny i skutki upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego • znaczenie systemu feudalnego • zasadę „wasal mojego wasala nie jest moim wasalem”	Uczeń potrafi: • przedstawić genezę feudalizmu • określić stosunki panujące między poddanymi a rządzącymi • wymienić najważniejsze cechy społeczeństwa feudalnego • omówić zależności wynikające z pozycji w drabinie feudalnej • wyjaśnić proces osłabienia i rozbicia władzy królewskiej oraz tworzenia się niezależnych księstw • omówić wpływ przemian społeczno-gospodarczych na strukturę społeczeństwa średniowiecznego • dostrzec wpływ feudalizmu na rozwój kultury dworskiej • wyjaśnić miejsce i rolę rycerstwa w społeczeństwie średniowiecznym
---------------------	--------------------------------	----------	---	--	---

ZP – VI.4); VII.1); VII.2)	23. Rywalizacja cesarstwa z papieżem	1	Uczeń zna: • daty: 1059, 1075, 1122, 1123 • postacie: Benedykta z Nursji, Grzegorza VII, Henryka IV, Henryka V, Kaliksta II • postanowienia konkordatu w Wormacji • postanowienia I soboru laterańskiego	Uczeń rozumie: • pojęcia: symonia, nikolaizm, nepotyzm, konklawe, ekskomunika, bulla, <i>Dictatus papae</i>, inwestytura, papocezaryzm, cesaropapizm, uniwersalizm papieski, antypapież, <i>christianitas</i>, benedyktyni • przyczyny sporu papieża z cesarstwem • motywy działania papieża oraz cesarzy podczas sporu o inwestyturę	Uczeń potrafi: • wyjaśnić istotę sporu o inwestyturę między cesarstwem a papieżem • opisać przebieg sporu między Grzegorzem VII a Henrykiem IV • opisać założenia reformy kluniackiej i gregoriańskiej • wyjaśnić, jakie były następstwa sporu o inwestyturę • ocenić sytuację papieża po upadku Cesarstwa Rzymskiego • ocenić wpływ rywalizacji między cesarstwem a papieżem na sytuację polityczną w średniowiecznej Europie • scharakteryzować istotę i przebieg reformy kościoła w X i XI w. (reformy gregoriańskiej) • wyjaśnić znaczenie pojęcia <i>christianitas</i> z uwzględnieniem duchowej i kulturowej roli benedyktynów • wyjaśnić duchowe i polityczne przyczyny, a także charakter rywalizacji papieża z cesarstwem o przewodnictwo w <i>christianitas</i>
-----------------------------------	---	----------	--	--	--

ZP – VII.3)	24. Wyprawy krzyżowe	1	Uczeń zna: • daty: 1095, 1096, 1099, 1113, 1118, 1144, 1147–1149, 1187, 1189–1192, 1191, 1202–1204, 1212, 1291 • postaci: Urbana II, Gotfryda z Bouillon, Saladyna, Ryszarda Lwie Serce, Fryderyka I Barbarossy, Filipa II Augusta, Ludwika IX Pobożnego, Jakuba de Molay, Hermana von Salzy • przyczyny wypraw krzyżowych • apel papieża Urbana II na synodzie w Clermont • cele i przebieg wybranych krucjat • zakony rycerskie i szpitalnicze	Uczeń rozumie: • pojęcia: krzyżowcy, krucjata ludowa, krucjata rycerska, kraje Lewantu, Turcy seldżuccy, krucjata dziecięca, rekonkwista, templariusze, joannici, Krzyżacy • motywy wezwania papieża Urbana II na synodzie w Clermont • znaczenie wypraw krzyżowych w dziejach średniowiecznej Europy	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego upadła idea ruchu krucjatowego • wskazać na mapie przebieg tras poszczególnych krucjat • wskazać na mapie Jerozolimę, Królestwo Jerozolimskie, Księstwo Antiochii, Hrabstwo Edessy, Cesarstwo Łacińskie, Akkę • wyjaśnić cel zorganizowania krucjaty dziecięcej • omówić religijne, polityczne i społeczne skutki wypraw krzyżowych • wskazać bezpośrednie korzyści, jakie papieżstwo i miasta włoskie odniosły z krucjat • przedstawić skutki rekonkwisty
--	-----------------------------	----------	--	--	---

ZP – VIII.2)	25. Przemiany społeczno-gospodarcze w Europie w XI–XIII w.	1	Uczeń zna: • przyczyny ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie XI–XIII w. • podział mieszczaństwa na patrycjat, pospólstwo i plebs • strukturę społeczną średniowiecznej wsi • elementy urbanistyczne średniowiecznego miasta	Uczeń rozumie: • pojęcia: ruch kolonizacyjny, dwupółówka, trójpółówka, cech, bank, gildia, weksel, akt lokacyjny, prawo wychodu, rajca, Hanza, komuna miejska (republika miejska) • wpływ przemian społeczno-gospodarczych w Europie XI–XIII w. na rozwój średniowiecznych miast	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, na czym polega gospodarka towarowo-pieniężna • wyjaśnić różnicę pomiędzy dwupółówką i trójpółówką • wyjaśnić, jakie przemiany społeczno-gospodarcze zaszły w Europie w XI–XIII w. • opisać przejawy ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie w XI–XIII w. • wyjaśnić, w jaki sposób miasta przyczyniły się do rozwoju handlu • opisać rolę cechów w życiu gospodarczym średniowiecznych miast • opisać wygląd średniowiecznego miasta • opisać republikę miejską na wybranym przykładzie • scharakteryzować genezę, rozwój i rolę średniowiecznych miast • omówić zmiany w rolnictwie w Europie XI–XIII w.
--------------	--	---	---	--	--

ZR – XI.1), XI.3)	26. Kryzys idei uniwersalistycznej. Powstanie monarchii stanowych Temat z zakresu rozszerzonego dla chętnych realizujących zakres podstawowy	1	Uczeń zna: • daty: 1152, 1164, 1214, 1215, 1250–1273, 1265, 1302, 1346, 1356 • postacie: Henryka VI, Innocentego III, Henryka II, Jana bez Ziemi, Ludwika IX Świętego, Tomasza Becketa, Karola IV Luksemburskiego • monarchię stanową w Anglii • monarchię stanową we Francji • monarchię stanową w Niemczech	Uczeń rozumie: • pojęcia: Wielka Karta Swobód, konstytucje clarendońskie, Stany Generalne, stan, monarchia stanowa, wielkie bezkrólewie, suwerenność państwa, Złota bulla, Reichstag, Izba Gmin, Izba Lordów • przyczyny kryzysu i upadku idei uniwersalistycznej • proces kształtowania się monarchii stanowych	Uczeń potrafi: • opisać powstanie parlamentu w Anglii, we Francji i w Niemczech • wymienić postanowienia Wielkiej Karty Swobód • wymienić postanowienia Złotej bulli • opisać proces powstawania monarchii stanowych • ocenić społeczne i polityczne skutki powstania społeczeństwa stanowego w Europie
	Europa średniowieczna (lekcja powtórzeniowa)	1			
	Sprawdzian	1			
Polska Piastów					

ZP – IX.1), IX.2), IX.3)	27. Narodziny państwa polskiego. Mieszko I	1	Uczeń zna: • daty: 966, 968, 972, 990, 992 • postacie: Mieszka I, Dobrawy, Galla Anonima, Hodona, Jordana, Świętosławy, Czcibora • osadę w Biskupinie z ok. VIII w. p.n.e. • okoliczności powstania państwa polskiego • najważniejsze plemiona żyjące na ziemiach polskich • podboje Mieszka I • treść <i>Dagome iudex</i>	Uczeń rozumie: • pojęcia: opole, ród, gród, wiec, drużyna, <i>Dagome iudex</i>, biskupstwo misyjne, Związek Wielecki, sąd w Kwedlinburgu, Marchia Wschodnia • polityczne i kulturowe aspekty chrztu Polski • konsekwencje przyjęcia chrztu dla Polski • przyczyny przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I	Uczeń potrafi: • wymienić plemiona żyjące na ziemiach polskich przed przyjęciem chrztu przez Mieszka I • wyjaśnić rolę Mieszka I w procesie budowy państwa polskiego • opisać i wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa polskiego za panowania Mieszka I • scharakteryzować przyczyny i skutki bitwy pod Cedynią • wymienić skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I • przedstawić stosunki polsko-czeskie za panowania Mieszka I • ocenić skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I
---	---	----------	---	---	---

ZP – IX.1), IX.2), IX.3), IX.4)	28. Bolesław Chrobry i jego państwo	1	Uczeń zna: • daty: 992, 997, 999, 1000, 1002–1018, 1025 • postaci: Bolesława Chrobrego, św. Wojciecha, Radzima Gudentego, Henryka II, Mieszka II, Rychyzy • okoliczności przejęcia władzy przez Bolesława Chrobrego • cel i postanowienia zjazdu gnieźnieńskiego • pierwsze biskupstwa i arcybiskupstwo w Polsce • postanowienia pokoju w Budziszynie • istotę konfliktu Bolesława Chrobrego z cesarstwem • cel wyprawy Bolesława Chrobrego na Ruś Kijowską	Uczeń rozumie: • pojęcia: państwo patrymonialne, regalia, misja chrystianizacyjna, relikwia, cesarstwo uniwersalistyczne, Szczerebiec, arcybiskupstwo gnieźnieńskie, zjazd gnieźnieński • motywy wizyty cesarza Ottona III w 1000 r. • konsekwencje wojen z cesarstwem • konsekwencje koronacji Bolesława Chrobrego	Uczeń potrafi: • wyjaśnić sukcesy i porażki polityki Bolesława Chrobrego • opisać politykę chrystianizacyjną prowadzoną przez Bolesława Chrobrego • wyjaśnić znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego • opisać i wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa za panowania Bolesława Chrobrego • opisać sceny na Drzwiach Gnieźnieńskich • przedstawić stosunki polsko-niemieckie w czasach panowania Bolesława Chrobrego • przedstawić stosunki polsko-ruskie w czasach panowania Bolesława Chrobrego • opisać przebieg wojny z Niemcami • wskazać na mapie Miłsko, Miśnię, Łużyce, Czechy, Morawy, Słowację i Grody Czerwieńskie • opisać przebieg wyprawy Bolesława Chrobrego na Ruś • wyjaśnić znaczenie współdziałania Kościoła i państwa w utrwalaniu polskiej suwerenności
--	--	----------	---	---	--

ZP – IX.3), IX.4)	29. Kryzys i odbudowa monarchii piastowskiej	1	Uczeń zna: • daty: 1025, 1034, 1039, 1047, 1054, 1058, 1076, 1079, 1102, 1106, 1109, 1116–1119, 1135, 1136, 1138 • postaci: Mieszka II, Bezpryma, Mieczława, Brzetysława, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego, Stanisława ze Szczepanowa, Władysława Hermana, Bolesława Krzywoustego, Zbigniewa • przyczyny kryzysu w Polsce za czasów Mieszka II • reformy Kazimierza Odnowiciela • rządy Władysława Hermana • znaczenie obrony Głogowa • postanowienia zjazdu w Merseburgu • treść Bulli gnieźnieńskiej	Uczeń rozumie: • pojęcia: palatyn, Bulla gnieźnieńska • konsekwencje odesłania cesarzowi insygniów władzy królewskiej • istotę konfliktu między Bolesławem Śmiałym a biskupem Stanisławem • istotę sporu między Zbigniewem a Bolesławem Krzywoustym • przyczyny osłabienia pozycji Kościoła w Polsce za panowania Bolesława Krzywoustego • sukcesy i porażki monarchii pierwszych Piastów	Uczeń potrafi: • wymienić przyczyny kryzysu państwa pierwszych Piastów • wskazać skutki najazdu księcia Brzetysława • omówić okoliczności powrotu do kraju Kazimierza Odnowiciela i przejęcia przez niego władzy • opisać konflikt między Bolesławem Śmiałym a biskupem Stanisławem • scharakteryzować politykę wewnętrzną i zewnętrzną Bolesława Śmiałego • scharakteryzować politykę wewnętrzną i zewnętrzną Bolesława Krzywoustego • wyjaśnić znaczenie obrony Głogowa • przedstawić stosunki polsko-niemieckie w czasach panowania Bolesława Krzywoustego • wskazać na mapie zmiany terytorialne za czasów panowania pierwszych Piastów • omówić znaczenie kroniki Galla Anonima dla historiografii
-------------------	--	---	--	---	---

ZP – X.1); X.2)	30. Rozbicie dzielnicowe (XII–XIII w.)	1	Uczeń zna: • daty: 1138, 1241 • postacie: Salomei, Władysława II Wygnańca, Bolesława IV Kędzierzawego, Mieszka III Starego, Henryka I Sandomierskiego, Kazimierza Sprawiedliwego, Henryka Brodatego, Henryka Pobożnego • przyczyny rozbicia dzielnicowego • statut Bolesława Krzywoustego • konsekwencje rozbicia dzielnicowego dla Polski • cele najazdu mongolskiego na Polskę	Uczeń rozumie: • pojęcia: ustawa sukcesyjna, senior, princeps, zasada pryncypatu, zasada senioratu • cele spisania przez Bolesława Krzywoustego ustawy sukcesyjnej • konsekwencje najazdu mongolskiego na Polskę	Uczeń potrafi: • wskazać na mapie państwo Bolesława Krzywoustego • wskazać na mapie dzielnice, na które zostało podzielone państwo po śmierci Bolesława Krzywoustego • wyjaśnić znaczenie państwa Henryków śląskich dla idei zjednoczenia Polski • opisać przebieg najazdu mongolskiego na Polskę w latach 1240–1241 • wyjaśnić zagrożenie dla państwa, które stwarzał partykularyzm interesów poszczególnych władców dzielnicowych
-----------------	--	---	--	---	--

ZP – X.2), X.4), X.5)	31. Ziemie polskie w XIII w.	1	Uczeń zna: • daty: 1157, 1228, 1235, 1283, 1295, 1300, 1305 • postacie: Albrechta Niedźwiedzia, Jakuba Świnki, Konrada Mazowieckiego, Henryka IV Probusa, Przemysła II, Wacława II, Wacława III	Uczeń rozumie: • pojęcia: polityka kolonizacyjna, Marchia Brandenburska, Złota bulla z Rimini • skutki ustawy sukcesyjnej Bolesława Krzywoustego • cel działania Albrechta Niedźwiedzia • zagrożenie dla Polski ze strony Marchii Brandenburskiej oraz Prusów • cel sprowadzenia zakonu krzyżackiego przez Konrada Mazowieckiego • znaczenie koronacji Przemysła II, Wacława II i Wacława III	Uczeń potrafi: • opisać sytuację polityczną w Polsce w XIII w. • wskazać zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne dla ziem polskich w okresie rozbicia dzielnicowego • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do sprowadzenia Krzyżaków do Polski • wskazać czynniki przemawiające za zjednoczeniem Polski • wskazać próby przezwyciężenia rozbicia dzielnicowego • omówić politykę polskich książąt dzielnicowych wobec Prus • wskazać na mapie etapy budowania państwa krzyżackiego w Prusach • wyjaśnić, jaką rolę w państwie krzyżackim odgrywał Malbork • wyjaśnić wpływ kanonizacji św. Stanisława na proces zjednoczenia Polski • wskazać i ocenić polityczne skutki powstania państwa krzyżackiego w Prusach • wskazać na mapie Marchię Brandenburską • wskazać i ocenić polityczne skutki powstania Marchii Brandenburskiej • ocenić decyzję Konrada Mazowieckiego o sprowadzeniu Krzyżaków do Polski • wyjaśnić znaczenie metropolii gnieźnieńskiej dla przezwyciężenia rozbicia dzielnicowego
-----------------------	------------------------------	---	---	---	---

ZP – X.3)	32. Przeobrażenia społeczno-gospodarcze Polski w XIII w.	1	Uczeń zna: • zasady lokacji na prawie polskim oraz na prawie niemieckim • plan średniowiecznej wsi • plan średniowiecznego miasta • podział stanowy poszczególnych grup ludności zamieszkujących ziemie polskie	Uczeń rozumie: • pojęcia: lokacja, kolonizacja, osadnicy, łan, wolni goście, zasadzka, wolnizna, wójt, patrycjat, pospólstwo, plebs, stan, prawo chełmińskie, prawo średzkie, prawo magdeburskie, prawo lubeckie • konsekwencje kolonizacji dla rozwoju Polski w XIII w.	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, na czym polegała kolonizacja • wymienić uprawnienia osadników i sołtysów wsi lokowanych na prawie niemieckim • omówić proces lokowania wsi na prawie niemieckim • omówić proces lokowania miasta na prawie niemieckim • scharakteryzować przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich w XII–XIII w. • scharakteryzować stany społeczne w średniowiecznej Polsce • omówić proces kształtowania się społeczeństwa stanowego w Polsce • wskazać na mapie zasięg kolonizacji ziem polskich na prawie niemieckim • ocenić społeczno-kulturowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim
	Polska Piastów (lekcja powtórzeniowa)	1			
	Sprawdzian	1			
Schyłek średniowiecza					

ZP – XI.1); XI.2)	33. Europa w XIV i XV w.	1	Uczeń zna: • daty: 1302, 1309–1377, 1337–1453, 1346, 1356, 1360, 1377, 1378–1417, 1414–1418, 1415, 1453 • postacie: Bonifacego VIII, Klemensa V, Urbana VI, Klemensa VII, Filipa VI, Edwarda III, Jana Dobrego, Henryka V, Joanny d’Arc • treść bulli <i>Unam Sanctam</i> • genezę konfliktu pomiędzy Anglią i Francją • postanowienia pokoju w Brétigny	Uczeń rozumie: • pojęcia: niewola awiniońska, antypapież, wielka schizma zachodnia, sobór powszechny, wojna stuletnia	Uczeń potrafi: • wskazać na mapie posiadłości angielskie we Francji w XIV–XV w. • przedstawić pozycję Francji w Europie w XIII–XIV w. • wskazać i omówić największe konflikty polityczne w Europie w XIV–XV w. • wyjaśnić znaczenie bitwy pod Crécy • scharakteryzować sytuację polityczną Europy w XIV–XV w. • scharakteryzować przyczyny kryzysu w Kościele w XIV–XV w. • przedstawić przyczyny kryzysu papiestwa w XIV w. • omówić rolę Joanny d’Arc podczas wojny stuletniej • wyjaśnić, na czym polegała wielka schizma zachodnia • omówić przyczyny, przebieg i skutki wojny stuletniej • wskazać na mapie najważniejsze bitwy z okresu wojny stuletniej • opisać zmiany na mapie politycznej Europy w XIV i XV w.
-------------------	--------------------------	---	---	--	--

ZP – XI.1); XI.2)	34. Niepokoje późnego średniowiecza	1	Uczeń zna: • daty: 1347–1352, 1415, 1419–1436 • postacie: Jana Wiktora, Jana Husa, Zygmunta Luksemburskiego, Jana Žižki • przyczyny kryzysu społeczno-gospodarczego w Europie w XIV–XV w. • kryzysy religijne Europy w XIV–XV w. • przyczyny i skutki epidemii dżumy w Europie • postanowienia soboru w Konstancji • postanowienia kompaktów praskich	Uczeń rozumie: • pojęcia: pandemia, czarna śmierć, taniec śmierci (<i>danse macabre</i>), antysemityzm, ruchy heretyckie, ruch lollardów, husytyzm, taboryci, kompakt praskie • wpływ epidemii dżumy na kryzys społeczno-gospodarczy Europy w XIV–XV w. • idee głoszone przez Jana Wiktora • cele działania Jana Husa • motywy działania taborytów • konsekwencje zawarcia kompaktów praskich • przyczyny kryzysów religijnych w Europie w XIV–XV w.	Uczeń potrafi: • wskazać problemy społeczne i gospodarcze, z jakimi zmagala się Europa Zachodnia w XIV–XV w. • scharakteryzować przyczyny i skutki epidemii dżumy w Europie • scharakteryzować przemiany gospodarcze, społeczne i religijne w Europie w XIV–XV w. • wskazać na mapie kierunek przemieszczania się epidemii dżumy oraz jej zasięg • wskazać tereny, na których nie wystąpiła epidemia dżumy • wskazać na mapie zasięg husytyzmu • omówić przyczyny kryzysu społeczno-gospodarczego w Europie w XIV–XV w. • omówić przyczyny kryzysów religijnych w Europie w XIV–XV w. • wyjaśnić rolę soboru w Konstancji dla przezwyciężenia kryzysu w Kościele
--------------------------	--	----------	--	---	---

ZP – XI.3)	35. Ekspansja turecka w Europie. Upadek Cesarstwa Bizantyńskiego	1	Uczeń zna: • daty: 1348, 1389, 1396, 1444, 1453 • postacie: Osmana I, Murada I, Władysława III Warneńczyka, Mehmeda II Zdobywcy, Konstantyna XI • przyczyny i skutki ekspansji tureckiej w XIV–XV w. • konsekwencje bitwy z Turkami pod Nikopolis • przyczyny, przebieg i skutki bitwy pod Warną • okoliczności i skutki upadku Cesarstwa Bizantyńskiego	Uczeń rozumie: • pojęcie: bombard, Turcy Osmańscy • konsekwencje upadku Konstantynopola dla Europy	Uczeń potrafi: • wymienić i wskazać na mapie kierunki ekspansji tureckiej XIV–XV w. • opisać podboje tureckie w Europie • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do upadku Cesarstwa Bizantyńskiego • wymienić następstwa upadku Konstantynopola dla Europy • wskazać na przykładzie kościoła Hagia Sophia charakterystyczne elementy dla islamu i chrześcijaństwa • wyjaśnić znaczenie przekształcenia kościoła Hagia Sophia w meczet • dostrzec, w jaki sposób przenikały się kultura muzułmańska i chrześcijańska
---	---	----------	--	--	--

ZP – XIII.1), XIII.2), XIII.3); XIII.5)	36. Kultura średniowiecznej Europy	1	Uczeń zna: • postacie: św. Jadwigi, Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccia, François Villona, św. Augustyna z Hippony, św. Tomasza z Akwinu • średniowieczne wzorce osobowe • legendę o życiu św. Jadwigi • etos średniowiecznego rycerza • legendy arturiańskie • styl romański • styl gotycki	Uczeń rozumie: • pojęcia: teocentryzm, asceza, kodeks rycerski, turniej rycerski, trubadur, Biblia pauperum, scholastyka, pieta, transept, portal, prezbiterium, apsyda, sklepienie kolebkowe, sklepienie krzyżowo-żebrowe, przypory, biforium, triforium, tympanon, fasada, polichromie, maswerki, gargulce, rozety, romanizm, gotyk • nurty filozofii średniowiecznej – augustynizm i tomizm	Uczeń potrafi: • przedstawić cechy kultury średniowiecznej • wymienić i opisać wzorce osobowe propagowane w kulturze średniowiecza • opisać ceremonię pasowania na rycerza • wskazać osiągnięcia kultury średniowiecza • wyjaśnić, na czym polegał uniwersalny charakter kultury zachodniego średniowiecza • scharakteryzować sztukę i architekturę romańską • scharakteryzować sztukę i architekturę gotycką • podać przykłady europejskich zabytków sztuki romańskiej i gotyckiej • wskazać różnicę w planach kościoła romańskiego i gotyckiego • wskazać rolę chrześcijaństwa jako podstawy więzi między wiarą religijną i rozumem • wyjaśnić koncepcję św. Tomasza z Akwinu • rozpoznać trzy wyznaczniki zasięgu zachodniego <i>christianitas</i> – łacinę, etos rycerski, sztukę gotycką
	Schylek średniowiecza (lekcja powtórzeniowa)	1			
	Sprawdzian	1			
Ostatni Piastowie. Jagiellonowie na polskim tronie					

ZP – XII.1), XII.5), XII.6)	37. Zjednoczenie Polski przez Władysława Łokietka w XV w.	1	Uczeń zna: • daty: 1267, 1288, 1304, 1306, 1308, 1311–1312, 1314, 1320, 1320–1321, 1327, 1331, 1333 • postaci: Władysława Łokietka, Elżbiety Łokietkówny, wójta Alberta, Karola Roberta Andegawęńskiego, Giedymina • okoliczności, w jakich doszło do zjednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka • przyczyny i skutki rzezi Gdańska • konsekwencje buntu wójta Alberta dla Krakowa • treść bulli papieża Jana XXII • okoliczności koronacji Władysława Łokietka na króla Polski • wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami • pozycję Polski na arenie międzynarodowej	Uczeń rozumie: • pojęcie: prawo składu • ideę zjednoczenia Władysława Łokietka • znaczenie ugruntowania władzy Władysława Łokietka w Małopolsce w procesie dalszego starania o przyłączenie dzielnic • znaczenie zdobycia przez Władysława Łokietka Wielkopolski w procesie zjednoczeniowym ziem polskich • starania Władysława Łokietka o pozyskanie sojuszników w walce z Krzyżakami • znaczenie koronacji Władysława Łokietka	Uczeń potrafi: • wymienić tendencje zjednoczeniowe ziem polskich w XIII–XIV w. • przedstawić proces jednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka • scharakteryzować i wskazać na mapie zmiany terytorialne Polski za panowania Władysława Łokietka • wskazać na mapie państwo Władysława Łokietka • wskazać na mapie ziemie utracone na rzecz Krzyżaków w latach 1308–1332 • wymienić oraz omówić przyczyny i skutki buntu mieszczan krakowskich pod przywództwem wójta Alberta • wskazać na mapie niezależne księstwa piastowskie • scharakteryzować spór Polski z Krzyżakami o Pomorze Gdańskie • wyjaśnić znaczenie koronacji Władysława Łokietka na króla Polski • dostrzec związek koronacji Władysława Łokietka z zakończeniem okresu rozbicia dzielnicowego • omówić sukcesy i porażki polityki Władysława Łokietka • przedstawić przebieg i znaczenie bitwy pod Płowcami
------------------------------------	--	----------	--	--	---

ZP – XII.1), XII.2), XII.3), XII.5); XII.6)	38. Państwo Kazimierza Wielkiego	1	Uczeń zna: • daty: 1333, 1335, 1339, 1343, 1349, 1364, 1366, 1370 • postacie: Kazimierza Wielkiego, Mikołaja Wierzyńka, Jana Luksemburskiego, Janka z Czarnkowa • stosunki Kazimierza Wielkiego z Krzyżakami • postanowienia zjazdów w Wyszehradzie • postanowienia pokoju kaliskiego • kierunki polityki ekspansji Kazimierza Wielkiego • postanowienia statutów wiślicko-piotrkowskich	Uczeń rozumie: • pojęcia: statuty wiślicko-piotrkowskie, domena królewska (królewszczyna), regalia, cło, myto, poradne, uczta u Wierzyńka, rada królewska, marszałek, kanclerz, podskarbi • znaczenie założenia uniwersytetu w Krakowie • konsekwencje przyłączenia Rusi Halickiej do Polski • wpływ zjazdu w Krakowie na pozycję Kazimierza Wielkiego wśród monarchów europejskich	Uczeń potrafi: • wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa polskiego na początku panowania Kazimierza Wielkiego • przedstawić proces rozrostu terytorialnego państwa polskiego za panowania Kazimierza Wielkiego • wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski w czasach Kazimierza Wielkiego • wskazać na mapie lenna Kazimierza Wielkiego • wymienić i scharakteryzować reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego • wymienić władców uczestniczących w zjeździe krakowskim • scharakteryzować politykę Kazimierza Wielkiego wobec sąsiadów • ocenić, czy słuszne jest powiedzenie, że Kazimierz Wielki „zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną” • przedstawić rolę zamków budowanych w czasach Kazimierza Wielkiego • dokonać bilansu panowania Kazimierza Wielkiego • wymienić najważniejsze osiągnięcia panowania Kazimierza Wielkiego • ocenić panowanie Kazimierza Wielkiego
--	---	----------	---	---	---

ZP – XII.1), XII.2); XII.3), XII.4); XII.6)	39. Unie Polski w XIV–XV w.	1	Uczeń zna: • daty: 1339, 1374, 1384, 1385, 1386, 1392, 1413 • postaci: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi Andegaweńskiej, Władysława Jagiełły, księcia Witolda • treść przywileju koszyckiego • przyczyny unii polsko-litewskiej • herb Wielkiego Księstwa Litewskiego • postanowienia unii w Krewie • postanowienia unii w Horodle	Uczeń rozumie: • pojęcie: unia personalna, przywilej koszycki • znaczenie unii Polski z Węgrami • znaczenie unii polsko-litewskiej • konsekwencje zawarcia unii polsko-litewskiej	Uczeń potrafi: • przedstawić związki łączące Polskę z Węgrami i Litwą w XIV–XV w. • opisać relacje polsko-węgierskie w XIV w. • wyjaśnić znaczenie przywileju koszyckiego • opisać relacje polsko-litewskie w XIV–XV w. • wyjaśnić przyczyny i skutki unii Polski z Węgrami • wymienić postanowienia umowy w Krewie • scharakteryzować rządy Władysława Jagiełły • wskazać na mapie obszar państwa polskiego w 1385 r. • wskazać na mapie obszar państwa litewskiego w 1385 r. • wskazać na mapie granice państwa polsko-litewskiego w 1434 r. • wyjaśnić symbolikę herbu litewskiego • wyjaśnić początek ewolucji unii polsko-litewskiej – od unii w Krewie do unii w Horodle
--	------------------------------------	----------	---	---	--

ZP – XII.3), XII.5), XII.6)	40. Wojny z zakonem krzyżackim w XV w.	1	Uczeń zna: • daty: 1228, 1409–1411, 1410, 1411, 1415, 1440, 1454, 1454–1466, 1466 • postaci: Ulricha von Jungingena, Wacława IV Luksemburskiego, Pawła Włodkowica, Jana Bażyńskiego, Kazimierza Jagiellończyka, Jana Matejki • przyczyny wojen z Krzyżakami • przebieg wielkiej wojny z zakonem 1409–1411 • postanowienia pierwszego pokoju toruńskiego • przebieg wojny trzynastoletniej • postanowienia drugiego pokoju toruńskiego	Uczeń rozumie: • pojęcia: Związek Jaszczurczy, wielka wojna z zakonem, Związek Pruski, inkorporacja, wojna trzynastoletnia, Żmudź, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, Warmia • rolę Gdańska leżącego nad Morzem Bałtyckim • konsekwencje bitwy pod Grunwaldem dla zakonu krzyżackiego • wpływ przywileju cerekwicko-nieszawskiego na rozwój demokracji szlacheckiej w Polsce • konsekwencje dla Polski odzyskania Pomorza Gdańskiego	Uczeń potrafi: • wskazać na mapie ziemie, na których wybuchały powstania antykrzyżackie • wymienić czynniki wpływające na atrakcyjność Polski dla mieszkańców państwa zakonu krzyżackiego • omówić przyczyny, przebieg i skutki wielkiej wojny z zakonem • wskazać na mapie ruchy wojsk polskich, litewskich i krzyżackich podczas wojny z zakonem 1409–1411 • wymienić i wskazać na mapie bitwy z czasów wojny z zakonem 1409–1411 • wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski po 1411 r. • wskazać i scharakteryzować przyczyny wojny trzynastoletniej • opisać przebieg i skutki wojny trzynastoletniej • wymienić i wskazać na mapie bitwy z czasów wojny z zakonem 1454–1466 • wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski po 1466 r. • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do przyłączenia Pomorza Gdańskiego do Polski • ocenić stosunki polsko-krzyżackie w XV w. • ocenić pozycję Polski na arenie międzynarodowej po drugim pokoju toruńskim • omówić spór polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji • ocenić politykę Władysława Jagiełły i Kazimierza Jagiellończyka wobec zakonu krzyżackiego w XV w.
------------------------------------	---	----------	--	---	--

ZP – XII.2)	41. Monarchia stanowa w Polsce	1	Uczeń zna: • daty: 1374, 1388, 1422, 1423, 1430, 1433, 1454, 1496, 1505 • postać: Jana Olbrachta • strukturę społeczną w Polsce • główne postanowienia najważniejszych przywilejów szlacheckich • postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego • postanowienia statutów piotrkowskich z 1496 r. • konstytucję <i>Nihil novi</i>	Uczeń rozumie: • pojęcia: przywileje generalne, monarchia stanowa, sejmik ziemski, sejm walny, demokracja szlachecka • znaczenie konstytucji <i>Nihil novi</i> dla rozwoju demokracji szlacheckiej w Polsce	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, w jaki sposób kształtowała się monarchia stanowa w Polsce • opisać strukturę społeczną w Polsce w okresie późnego średniowiecza • wymienić największe miasta XV-wiecznej Polski • wymienić najważniejsze przywileje szlacheckie i ich postanowienia • przedstawić pozytywne i negatywne skutki nadawania przywilejów przez monarchów • omówić proces tworzenia się reprezentacji stanowej w Polsce • wyjaśnić, w jaki sposób przywileje wzmacniały pozycję szlachty • wyjaśnić, w jaki sposób przywileje szlacheckie ograniczały rolę monarchy
--	---------------------------------------	----------	---	---	---

ZP – XIII.2), XIII.3), XIII.4); XIII.5)	42. Kultura średniowiecznej Polski	1	Uczeń zna: • postacie: Wincentego Kadłubka, Janka z Czarnkowa, Jana Długosza, Wita Stwosza, Pawła Włodkowica • zakony średniowieczne w Polsce: benedyktynów, cystersów, franciszkanów, dominikanów • organizację szkolnictwa w Polsce • najważniejsze zabytki literatury polskiej w średniowieczu • przykłady architektury i sztuki romańskiej oraz gotyckiej w Polsce • pierwsze zdanie napisane w języku polskim	Uczeń rozumie: • pojęcia: kultura łacińska, jałmużna, bakałarz, żak, szkoła parafialna, szkoła przykatedralna, szkoła kolegiacka, fortyfikacja, kronika • rolę zakonów na ziemiach polskich dla procesu chrystianizacji i rozwoju kultury • znaczenie języka łacińskiego dla kultury średniowiecznej • rolę uniwersytetu w Krakowie	Uczeń potrafi: • przedstawić najważniejsze osiągnięcia kultury średniowiecznej w Polsce • rozpoznać dokonania kultury polskiej w okresie średniowiecza • określić rolę chrześcijaństwa w rozwoju kultury polskiej • wymienić opactwa zakonów w Polsce • scharakteryzować organizację szkolnictwa w Polsce • omówić tematykę poruszaną przez literaturę średniowieczną • wymienić najważniejsze zabytki literatury polskiego średniowiecza • wskazać elementy charakterystyczne dla architektury romańskiej i gotyckiej na przykładzie zabytków w Polsce • porównać styl romański i gotycki • wyjaśnić, w jaki sposób sztuka obrazowała średniowieczną duchowość • wskazać na podstawie ołtarza Wita Stwosza elementy charakterystyczne dla rzeźby gotyckiej • wyjaśnić, w jaki sposób chrześcijaństwo wpłynęło na rozwój kultury i sztuki w Polsce
	Ostatni Piastowie. Jagiellonowie na polskim tronie (lekcja powtórzeniowa)	1			

	Sprawdzian	1			
--	------------	---	--	--	--